

Сизэр – майгы чааһа «Кэскил» – биһиги доҕорбут» (III – IV кылаас)

Сыала: «Кэскил» хаһыакка интэриэһи тардыы

Соруктара:

- Оҕолорго аналлаах «Кэскил» хаһыат туһунан саңаны билии;
- Хаһыат матырыйаалларыгар олобуран оҕо билэр-көрөр, бииргэ үлэлиир үөрүйэхтэрин сайыннарыы;
- Кэрэни кэрэхсииргэ иитии.

Туһаныллар тэриллэр:

- экран, проектор
- фломастер
- кыптыыйдар
- «Бэлэм буол», «Кэскил» хаһыаттар
- Чабылыс уол ойуута
- шкатулкаҕа баттах киэргэллэрэ (заколка, резинка, невидимка)
- кумаабыттан оноһуллубут тустууктар шаблоннара
- скотч
- оҕо ахсаанынан сүрэх откриткалар
- кумаабыттан кырыллыбыт прическа оңорорго кыргыттар моделлара
- «Кэскил» хаһыат балаһалара
- кинигэ Н.И. Протопопова «»
- магнитофон, аудиокассета

I. Кириитэ

1. Билсиги

- Үтүө күнүнэн, оҕолоор! Билигин биһиги бииргэ үлэлиэхпит. Бары көхтөөхтүк кыттыаххыт диэн олус эрэнэбин.

2. Теманы таһаарыы, сэлэргэһии.

- Бүгүндү биһиги көрсүһүүбүтүгэр миигин кытта биир ыалдыт кэлистэ. Кинини эһиги билэргит буолуо. Ким эбитий? (Чабылыс-1 слайда).

- Чабылыс туох геройай? Ханнык хаһыаттан кэлбитий? Хайа таайдыгыт дуо, туох туһунан кэпсэтиэхпин баҕарбыппыный?

- Бүгүн биһиги «Кэскил» хаһыакка ыалдыттыахпыт. Кылааспыт чааһын тематын аабыабың: «Кэскил - биһиги доҕорбут» (2 слайда).

- Өссө «Кэскил» нууччалы тылынан тахсар. Кини аатын ким билэрий? («Юность Севера» 3 слайда).

- Оҕолоор, ким «Кэскили» аахпытай, көрбүтэй? Онтон ким «Кэскилгэ» суруйтарбытай? «Кэскил» биһиги Сахабыт сиригэр оҕолоругар аналлаах хаһыат. Эһиги кинини доҕор оностон өрүүтүн ааҕар буолаарың.

II. «Кэскилгэ» ыалдьыттааһын

1. «Кэскил» балаһаларын төһө билэбит?

- Оҕолоор, балаһа диэн тугун билэбит дуо? Балаһа диэн биир толору сирэйгэ бөлөхтөнөн бэчээттэммит матырыйаалы этэллэр. Балаһа диэни нууччалыы рубрика дииллэр. Холобур, бу «Чабылыс» «Кэскил» хаһыат биир балаһата буолар. Кини кимнээххэ анаммытый? (Хаһыаты көрдөрөр).

-Эһиги «Кэскил» хаһыат ханнык балаһаларын билэбитий? Сөбүлүүгүтүй? Онно туох туһунан сурулларый? (Оҕолоор этэллэр, учуутал слайдалары холбуур).

-Көрүң, «Кэскил» хаһыаппыт хайдах курдук элбэх балаһалаах эбитий.

2. «Билим» балаһаҕа «Кэскил» историятыттан

- «Билим» диэн балаһаны билэбит дуо? Ханнык тылтан үөскээбит дии саныгытый? «Билим» диэн билии диэн тылтан тахсыбыт. Бу балаһаҕа аан дойду олоһугтан, историятыттан сонуннары суруйаллар. «Билимтэн» бииһиги бүгүн «Кэскил» историятын кылгастык билсиэхпит.

- «Кэскил» урукку аатын ким билэрий? «Бэлэм буолу» уонна «Кэскили» тэңни көрүөбүң. Хайдахтарый? (Оҕолоор этэллэр).

- «Бэлэм буол» хара, кыһыл эрэ өңнөрүнэн бэчээттэммит. Хаартыскалара боростуойдар, өңнөрө суохтар. Бу 1983 сыллаахха тахсыбыт «Бэлэм буол». Манна мин 6 кылааһы бүтэрэн баран сайын сынньаммыт үлэм лаабырын туһунан «Куоллараҕа, Куталаахха» диэн Эверстов ыстатыйата баар. Ол иһин бу «Бэлэм буолу» мин харыстаан уура сылдыабын. Эһиги интэриэһиргээбит буоллаххытына, онтон кэлин көрөөрүң.

- Бу хаһыат хаһааңыттан тахсарый? Билбэт буоллаххытына, «Кэскил» инники лииһиттэн билиэххитин сөп. Көрүң бу баар. («1936 сыл ыам ыйын 15 күнэ» диэн слайда).

- Быйыл бииһиги «Кэскилбит» хас сааһын туоларый? Ол иһин бүгүн «Кэскил» туһунан кэпсэтэбит.

- Хаһыат бастакы редакторынан (ол аата салайааччытынан) Саха биллиилээх поэта Архип Георгиевич Кудрин – Абабыныскай үлэлээбитэ. Бииһиги биир дойдулаахпыт Владимир Михайлович Новиков – Күннүк Уурастырап эмиэ редакторды сылдыбыта.

- Билигин ким редакторый? Ону хаһыаттан эмиэ билиэххэ сөп. Ону кэнники лиистэригэр көрөбүт. Өссө манна хаһыаты оңорорго кимнээх үлэлииллэрэ, ханна оңоһуллара, хас ахсаанынан (тираһынан) тахсара ыйыллыбыт. (Хаһыаты көрдөрөр, дуоскаҕа ыйыыр).

- «Кэскил» хаһыат ханна оңоһулларый? Ким бу аадырыһынан «Кэскилгэ» суруйа сылдыбытай?

- «Билим» балаһаттан саңаны биллигит дуо?

3. «Аман» балаһаҕа сынньалан

- Тура түһүөбүң. Аргый муннубутунан үөһэ тынабыт, аяхпытынан таһаарабыт. Сөпкө тынар доруобуйаҕа туһалаах.

- Доруобуйаҕа аналлаах «Кэскил» балаһатын аатын ким билэрий? («Аман» балаһа-слайда).

- «Аман» балаһаҕа кылгастык сырыттыбыт, сынньанныбыт. Олоруобуң.

4. «Айыына», «Уолан» балаһаларга айар-тутар үлэ

- О5олоор, бүгүндү кэпсэтиибитигэр түбэһиннэрэн то5о уолаттар, кыргыттар араһсан туспа олорбуккут буолуой? (О5олор санааларын этэллэр. Учутал «Уолан», «Айыына» балаһалар слайдаларын холбуур).
- Билигин уолаттар «Уолан», кыргыттар «Айыына» балаһаларга ыалдьыттыахтара. (Хаһыаты көрдөрөр).
- Кыргыттар киэргэнэллэрин сөбүлүүллэр, онон парикмахер оруолун толорон прическа оңоруохтара. Онтон уолаттар «күүстээх аңардар» тустуук киһи оңорон күрэхтэһэн көрүүхтэрэ.
- Үлэбит көхтөөх буоллун диэн музыкалаах үлэлиэ5иң. (Музыка холбуур).
- «Кэскил» музыка5а аналлаах балаһатын билэбит дуо? («Үргэл» балаһаны көрдөрөр-слайда).
- Үлэбитин са5алыа5ың. (Учутал бөлөхтөрүнэн тэриллэри түңэтэр, быһаарар, көмөлөһөр. Кыргыттар моделлары бэйэлэрин толкуйдарынан уларытан араас прическалары оңороллор. Уолаттар шаблону туһанан тустууктары оңостон күрэхтэһэллэр).
- Үлэбит түмүгүн көрүө5үң. Уолаттары ыңырабын. Ким элбэх кыайыланна? (Кыайылаа5ы илиитин өрө көтө5өн чиестииллэр). Билигин ханна ханнык күрэх буола турарын билэбит дуо? Ол туһунан «Кэскил» «Эрчим» балаһатыгар эмиэ суруйуохтара.
- Оонньууну астынныгыт дуо? Сынньалаңдытыгар маннык оонньооххутун сөп.
- Аны кыргыттар үлэлэрин көрүө5үң. Ханна бараары киэргэммит кыыһый? (кыргыттар биир-биир быһаараллар).
- «Айыына», «Уолан» балаһалар соруудахтарын сөбүлээтигит дуо?

5. «Иэйии» балаһа5а э5эрдэлэр

- О5олоор, «Кэскил» хас сааһын туоларый? Төрөөбүт күнэ хаһан буоларый? Төрөөбүт күн туга суох табыллыбатый? (торт ойууга-слайда).
- Хаһыаппыт төрөөбүт күнэ чугаһаан иһэр. Киниэхэ анаан истин э5эрдэлэргитин, анабыл хоһоонноргутун, ба5а санааларгытын билигин суруйуоххут. О5олор бэйэлэрэ айбыт айымньыларын бэчээттир балаһалара «Иэйии» диэн ааттаах. Билигин «Иэйии» балаһа5а ыалдьыттыбыт, 2 мүнүүтэ иһигэр айан суруйабыт. Ол үлэлэргитин «Кэскил» хаһыакка ытыахпыт. (балаһа - слайда, 2-3 үлэни аа5ан иһитиннэрэр).
- Маладьыастар. Бу ба5а санааларгытын, э5эрдэлэргитин «Кэскил» редакциятыгар ытыабыт. Редакция үлэһиттэрэ үөрүүхтэрэ дуо?

III. Түмүк

Рефлексия

- «Кэскил» хаһыакка ыалдьыттааһыммыт түмүктэннэ.
- Ханнык балаһаларга тохтоон аастыбыт?
- Туох саңаны биллигит?
- Тугу ордук сөбүлээтигит?
- О5олоор, эһигини кытта бииргэ үлэлээбиппин астынным. Көхтөөх үлэбит иһин махтанабын.